

جمعه اخبار

اداره خانه سی یک اوغلسده جاده کیهده نومرو 75

MEHMOUZA-AHRAH

JOURNAL QUOTIDIEN

Bureau: 65 Grand Rue de Pera

Իտալիայի միջ Պէ. յոգրուտա ճատտէ. յի քէպիրտէ Թագսիմ ճիվարրնտա Նո. 65

ԱՍԻՍԻՆ 16 ՄԱՐՏ

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՀԱՅԵՐԵՆԸ ՊՈԼՈՑ
ՀԱՅ-ԿԱԹՈՂԻԿԵՆԻ ՄԷԶ

Լեզուի խնդիրն կարեւոր է իւրաքանչիւր ազգի և նաև անհատին մըն ալ. Կան խնդիրներ որ մասնական են, ինչպէս նաև զեղծութիւններ, գործնք ժամանակն ըստ իմիջ կրնայ բառնալ. Հրապարակագրի համար չկայ խնդիր որ այնպէս զինքն չուարեցնէ և տխրեցնէ, որչափ լեզուի մեծ և ծանրակշիռ խնդիրն է. Օսմանեան բարեխնամ Տէրութեան ներքեւ ապրող բազմաթիւ ժողովուրդք, ունին իրենց մայրենի բարբառն, զոր կը մշակեն, կը պահպանեն և կը բարբառին. այս ալիւլեզու ժողովուրդք մէջ են նաև Հայք. որոնք ունին սեպհական լեզու և զոր կը մշակեն չնորհիւ ժողովուրդասէր ինքնակալաց Տէրութեան. Հայոց ազգին մէկ մասն ենք նաև Կաթողիկոսայեց, բայց մենք կը մշակենք, կը պահպանենք և կը բարբառինք մեր լեզուն. Այո՛, մեր երկու վանքերը՝ Վենետիկ և Վիեննա՝ կը մշակեն և կը պահպանեն լեզուն, բայց մենք Պոլսեցիքս չենք մշակեր, չենք պահպաներ, և չենք ալ բարբառիր մեր լեզուն. Մեր եկեղեցեաց աւանդատանց, վարչական ժողովոց և աւտոնին կենցաղավարութեան, աղօթից և քարոզից մէջ մեր լեզուն շատ անգամ Հայերէն չէ. սակաւթիւ են Կաթողիկէ-Հայ ընտանիքներ որ տան մէջ հայերէն բարբառին. տեսած եմ այնպիսի անձեր որ հակառակ են մեր լեզուն և ախնջալուր իսկ եղած ոչ սակաւ դահլիճերու մէջ այնպիսի անանդի անհամ վիճաբանութեանց, յորս ազատադէմ և անպատկառ աւելորդ կը համարուէր մեր մայրենի լեզուն. Մատնանիլ պէտք է ընել մեր այն կարգ մ'օրիորդներն, որ Հայերէն գիտնան, բարբառին և գրեն. մեր օրիորդաց մեծագոյն մասը գաղղիներէն և յունարէն կը բարբառին. սակայն որչափ քաղցրահնչիւն և ախորժալուր է հայերէնն իգական սեռին բերանը. ինչպէս կը կերպարանափոխի՝ այն խեցքեք մայրենի բարբառն, որ մերոնց շատերուն խուժուժ է. Այն դահլիճներ, յորս հայերէն կը լսուի, գրաւիչ և մաքնիւնական են. մինչդեռ ընդհակառակն է երբոր գաղղիներէն և յունարէն կը տիրապետեն. Միտ զենք և կը տեսնենք որ եկեղեցեաց

մէջ Հայ-Կաթողիկոսայ տիկնայք գաղղիներէն և տաճկերէն աղօթագրքեր ունին ի ձեռինն. այդ լեզուններով կ'առաքեն իրենց պաղատանքն առ Ստուած, այդ լեզուններով կը գրեն իրենց դաղափարները և այդ լեզուններով ալ մնանելով, տարակոյս չկայ որ իրենց գաղափարաց և համոզմանց համեմատ կը աղօթորեն իրենց ուստերն ու դատերը. հետեւաբար ինչու զարմանանք, ինչու ալիւլիք և մեր արդար ցատուժը հրաւիրէ այն նուագահանդէսն, ուր չի լսուեցաւ ոչ տաճկերէն և ոչ ալ հայերէն. Որչափ ալ գաղղիանանք, որչափ ալ կապկանանք և կորստիւնք, մեր դէմքը պիտի մատնէ զմեզ, ինչու համար այս առեւտրութիւնն ընդդէմ մայրենի լեզուի միայն Հայ-Կաթողիկէնց մէջ կը գտնենք. վասն զի մեր մայրենի լեզուն և դպրութեան հարկաւոր եղած կարեւորութիւնը չենք ըմբայեր. կ'արհամարհենք և մեր այս արհամարհանքը շատ անգամ կը յայտնենք նաև մանկանց առջեւ, որ մեր չարեաց մեծագոյնն ու վատթարագոյնն է. եւ սակայն այս ընթացիկը մենք մեզի կը միտենք և ծաղրելի իսկ կ'ըլլանք առաջի ալիւլոց. Յոյն երբեք որ և է հարցման, հայերէն, գաղղիներէն և իտալերէն չի պատասխանէր. նոյն վիպարութիւնը քիչ թէ շատ փոփոխութեամբ պէտք է տալ մեր էջմիածնական արենակից եղբարց համար ալ, որոնք մեզմէ շատ աւելի նախանձախնդիր և աւանդապահ են յայտմ մասին. Այսը կատմամբ է որ մեր Ոստմնական ժողովոյ մտադրութեան կը յանձնենք այս կէտս. մեր թաղական և նախնական երկսեռ դպրոցաց մէջ հարկ է աւելի կարեւորութիւն ընծայել մեր մայրենի լեզուն. Գաղղիներէն չէ որ մեր մտաւորական մակարդակն պիտի ազնուացնէ և պիտի զարգացնէ. Այս չարեաց անարգել մենք կրնանք դարձան տանիլ դպրոցաց, վարժարանաց, ուսումնական հաստատութեանց, ժողովոց, վարչական գործոց, պատրիարքարանի և եկեղեցեաց աւանդատանց մէջ աւելի նախանձախնդիր ըլլալով մեր մայրենի բարբառոյն խօսակցութեան, ինչպէս նաև հաստատել հանապազօրեայ հայերէն լրագիր մը, որ միանգամայն ընթերցանութեան նիւթ ըլլայ և իւր հարուստ ու բազմակողմանի, պիտանի և ազգօգուտ բովանդակութեամբ, ժողովուրդն

հետաքրքրէ և ազգին ու տէրութեան լրերով ու խմբադրականօքն նորա ազգասիրական, հաւատարմական և երախտագիտական ոգին միշտ վառ, միշտ կենդանի, միշտ ոգեւոր, և միշտ ալ յուսոյ մէջ պահէ և կամ խաղաղանք. և կ'ենեք բացատրութեանս.

Յօդուածս արդէն գրած և մամլոյ յանձնած էի, երբոր մի քանի գաղափարակից բարեկամաց վիճաբանութեան ու միջնորդութեամբ ի միտ առի և ես իսկ համոզուեցայ թէ մեր Անարատ Գիրք, Համագրեաց և Աղքատասէր Օրիորդաց վարժարանաց մէջ մեր մայրենի լեզուի ուսուցման կարեւորութիւն կը տրուի. ուրախ ենք հաւատաւ թէ այս Օրիորդք իրենց ուսումնական կենաց մէջ լաւ կը բարբառին հայերէնն, որոնց մենք կը յանձնարարենք որ ապագային և մանաւանդ վարժարանէ դուրս ալ հայերէնն մշակեն, բարբառին և գրեն, ինչպէս որ իրենց պարտաւորութիւնն է իրեն Հայ, իրեն ազգային, վասն զի իրենք են և իրենք պիտի ըլլան ազգային ընտանեկան կենաց կազմակերպութեան հիմն և պատճառը.

ՅՈՎՀ. Յ. ԱՆՆ
Բերա, 12 մարտ 92

ԹԱԹԻԼՆԱՄԷ ՍՈՒՐԵԹԻ ՏԻՐ
Տիւնքի թիւրքէն զաղէթալարտա մաէթթէսիւֆ աթիտէքի թաթիլնամէ սուրէթի օգունմուչ տուր.

Մանգումէի էֆքեար նամ էրմէնիճէ զաղէթաթ թէնպիհաթ վէ իսթարաթը միւքէրէրէ իսիաֆընշա օլարագ նէշիւաթը զայրը լաւը գէտէ պուլունմաթնա մէպնի, պուկիւնտէն իթիպարէն 15 կիւն միտտէթիւ թաթիլ գըլընմը տըր.

Յի 14 մարտ սէնէ 308

Պիր գալ հաֆթա էվվէլ Գարթալ գաապասընտա վագը Ուուր Նշան նամ էրմէնի քիւսէսինէ իըըսըլար կիւրէրէ, 3600 տիրէն մաղըլընտա կիւմիւլ քիւսէ լէվազիմի սիրգաթ իթտիքիւրին եագմըլ իտիք.

Իթթիլագ օլունան թէտապիրի միւնսսիքէ սահէսինտէ, միւթէնապըլարըն էլէ կէշիւրիմիլ, վէ չալընան էշեանըն թէմաթիլէ կէրի ալընարագ, քիւսէն հէշէթիւնէ թէսիմ իտիլմիլ օլունտա մահէլլինտէն իլար օլունմուչ տուր.

ԽԱՐԻՃԻԵԷ

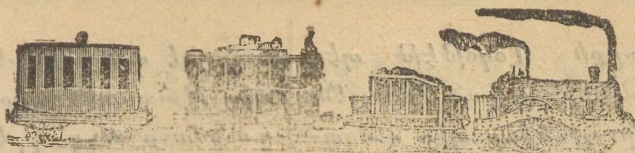
ԱՄԱՆԻՍ ՎԷ ԷՎՐՈՅՈ

Իմէրաթօր Վիլնէլմ հազրէթլէրինն սալիք օլունտա բօլիթիգանըն նէթիճէսի օլարագ զուհուրա կէլէն աշվալը ֆէվզէլատէնին՝ պիլզագթ Ալմանիա դատար իվրօթանըն տախի նագարը տիգ. դաթընը ճէլպ իթմէսի թապիի տիր. Մ. տը Զէտիլցին վէ Մ. տը Գարբիլլին իսթիֆալարը իւզէրինէ զուհուրա կէլէն պուհուրը վիւքէլա՝ եալընը Ալմանիա. իւզալ իթմէնպ, խարիճտէ, Ալմանիանըն իւլէրինէ էն զիւտտէ ալէագատար օլանլարը տախի իւզալ իթմէնտէ տիր. Պու միւնսսիպէթլէ Լիպիթիէ նամ Յրանսըլ զագէթասը տիտօր քի, Ալմանիա բօլիթիգանըն քեաֆէթի թէրթիպաթընտա սէպաթ վէ պիր Ֆիքրի սագիմ պուլունտուղունա ալըլըմըլ իտի. ինթիւար պիրինձի իմէրաթօր Վիլնէլմ վէ Մ. տը Պիլզագթ խարիճտէ վէ տախիտէ, մագսէտտէն շալըմա. եաճագ սուրէթտէ դաշէթ գափի պիր սէպաթլէ պիր խաթթը հարէքէթէ սալիք օլունտուր իտի. Քէնտի խաթիլէրի իսէ, մագսէտլէրինին վէ հարէքէթլէրինն տախի թէպէտալիւլ մայիլօլմասըլա, հէր քէսի հայրէթտէ պագընօրար. շէպլէ քի իրթէսի կիւն նէ լարապէթ կէօրիւլէնէլի պիր կիւն էվվէլտէն ճախիւլ օլունտօր.

«Սոն վագըթլարտա զուհուրա կէլէն աշվալը ֆէվզէլատէնին էճանիպտէ հաւըլ իթտիլի իւլիւլալ, կէրշի իսէֆի, ֆաագաթ նիհանէթ կէօղէ շարբաճագ սուրէթտէ, Ալմանիա միւթթէֆիգէրի իւզէրինտէ տէ կէօրիւլէնտօր, կէրէք վիլնէնտա վէ կէրէք Րօմատա, Պէրլին աշվալինտէն նաշի հիւս օլունտա թէնճիւլպ կիւլէնմէտօր. Եիւպիսիպ պու հիւս իթթիֆագը միւնսսիլէսին ազատ արասընտա պաղարը կէվէտէնէք մէրթէպէտէ տէ յիլ տիր, լաքին Ալմանիանըն աշվալի՝ պուլարը տիւլիւնսիւրմէտէ օլունտա տա ինքեար օլունմագ.

«Ինթիմալ տըր քի, պուհուրա հազըր, տէրքեար օլան վէխամէթինէ ռաղմէն պիւլէրէք գարըլըլըլար իյգա իթմէք. սիգին հալ օլունմագ տըր.

«Անճագ, մէթէպլէր գանունու հատիսի՝ Փըրգալարըն վագլիթիին ֆէվգէլատէ թատիլ իտէնէք տիր. Պու գանունուն թագտիմ, գաթօլիք վէ մուհաֆագընտան Փըրգալարը գարըլսընտա, թիճարէթ աշտմէլէրինն ագտիլէ գապիլ օլմուլ իտի. Պիրտէն պիրէ գանունը մէքիւրուն կէրի ալընմալը, պիթթապի օ ֆըրգալարը տիւլարը հիտտէթ իթմիլ տիր. Խուսուսիլէ գաթօլիք Փըրգալարըն՝ Քիւլթիւրգամը գէմանտա բէք ալէա պաշա չըգարմըլ օլունտա մէպէթի մուխալիֆքեարանէսին իթէքրար էլէ ալմագը տէրքեար տըր. Սէրպէսթի վէ թէրագըլըլըլարն

ՇԱՐԳ ՏԵՄԻՐ ԵՈԼԼԱՐԸ

Տերապատէք իւր Քիչիւք—Չեքանահ արարարնաւ եղանոք քարիփաւր, 1894 Հոկտեմբեր 1տէն իրիպարեն

ՄԹԱՍԻՐՆ		ՏԵՐԱՍԱՅԷԹ		ՔԻՉԻՒՔ—ՉԵՔԱՆԱԿ		ՄԱՊԱԶ		ՎԱԳԹԸ ՀԱՐԵՔԵԹ		ԱԳՇԱՄ	
6		8		10		12		14		16	
Մթանալ		6 30		7 30		7 50		8 30		9 00	
Գում-գարու		6 39		7 09		7 39		8 09		8 39	
Եկնի-գարու		6 43		7 13		7 43		8 13		8 43	
Սաւաթիւ		6 49		7 19		7 49		8 19		8 49	
Եկնի-գում		6 55		7 25		7 55		8 25		8 55	
Մագրի-քէօյ		6 09		7 39		8 12		8 39		9 06	
Այ-Սթէֆանու		6 18		—		8 21		8 52		9 15	
Քիւլիւք-Չէմէճէ . . .		—		—		—		9 02		—	

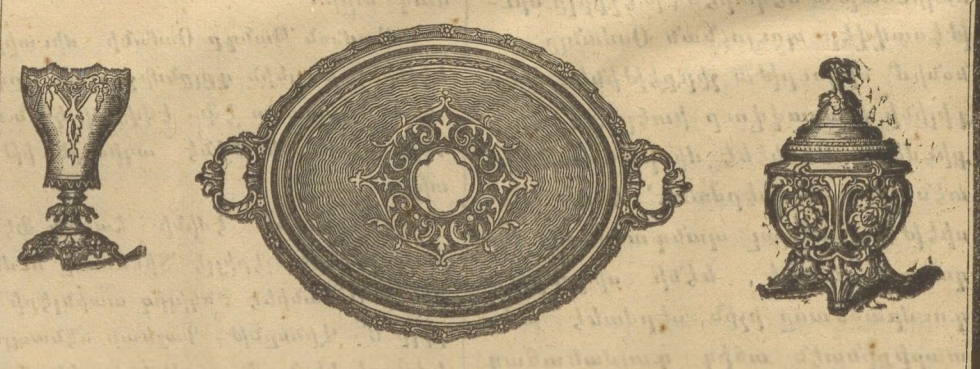
ՄԹԱՍԻՐՆ		ՏԵՐԱՍԱՅԷԹ		ՔԻՉԻՒՔ—ՉԵՔԱՆԱԿ		ՄԱՊԱԶ		ՎԱԳԹԸ ՀԱՐԵՔԵԹ		ԱԳՇԱՄ	
5		7		9		11		13		15	
Քիւլիւք Չէմէճէ . . .		—		6 30		—		—		—	
Այ-Սթէֆանու		6 30		7 00		—		8 00		8 30	
Մագրի-քէօյ		6 40		7 10		7 39		8 11		8 40	
Եկնի-գում		6 52		7 22		7 50		8 23		8 52	
Սաւաթիւ		6 56		7 26		—		8 27		8 56	
Եկնի-գարու		7 02		7 32		—		8 33		9 02	
Գում-գարու		7 08		7 38		7 59		8 36		9 08	
Մթանալ		7 16		7 46		8 07		8 46		9 16	

Հաճմի քիւլիւք էչեա պիւա իսթիսնա հէր գաթարտա գապուլ օլունուր : — Հաճմի պիւլիւք էչեա եկէնիսնա պունլար անճագ Տերիսա տէթ իւր Մագրի-քէօյ արաւընտա քեալին մէվքըլէր արաւընտա ամէտիւտ իտէն թրէնլէր իւր նազլ վէ իրաւ օլունապիւլէճէք տիր :
ԻՄԱԼԱՍ ՄԻՏԻՏԻՐԵԼԻ

ԻԼԱՆ

Մապէյնի Հիւմանուր տիւ թապիպի օլունա, ճիւլէճէ մալիւմ օլան Կրիկոր Չափի էֆէնտի տիւքքեանընը Պէյօղուն տա թընէլ մէյտանընտա Մալէր մալա-դաւընըն գարընընտա Չիւմէրօլու խա-ւէնէ նազլ իտէրէք, գու Քըրտաթ իւր մէվքըլար տիւքքեանընա տիւ թէպապէ-թիւնէ միւլէպիւլիք էվրօրաքեարի օլա-րաք էն ճէտիտ ալէաթ վէ էտէվաթ վէ մուալիւմաթ ճէպլ իթմիւլ օլունադընտան, աղընեան տիւլէրին սէրիան վէ քեամի-լէն մուտալաթը, վէ կէրէք տիւլէրին աղըն հիսա օլունադընտա քէօքիւնտէն վէ կէրէք տիւլ քէօքիւլէրին պիր կէօն-իւրաճը, վէ պօշ տիւլէրին ալէթ ուվի եա աք ալթուն վէ եա սայիր մատէնի,

տաթ իւր իւրաքը, վէ խաֆիֆիկիւլէ պէրապէր տաեանընընը, վէ թապիկ տիւլէրէ պէնգլմիսի ճիւլէթիւլ, էվրօրա-ճա շէօհրէթ գապանըլ վէ սէն միւլէմ-մէլ ատա օլունադընտա պունլունուր օ-լան գաուշու նամ լաթիլքալէն վէ եա ալթունտան օլարաք էն ճէտիտ ուտուլ իւրէն ընգապէթ օլունադընտա օտէ-րէճէտէ ալէա տիւլ իմալի, վէ գարա-րաք իւրաճլար իւր տիւլ թաթիլի զըմըն-տա տիւքքեանընա կէլէճէք օլան գէվա-թըն քեաթֆէսի սիրաթ իւր վէ քեա-միւլէն նայիլի միւրաւ օլաճալարը վէ թապիպի միւլէպիւլէյն հէր կիւն սապա-լանըն ալաֆրանիկ տաթ ճալէն իթի-պարէն էյլէտէն Չաաթ սօնրաեա գա-տար միւլթիւմ գապուլ իթիլիք քէսիր իւլմիւլտար միւլթէրիւլէրինէ իւր օ-լունուր :

Լաթիֆ վէ միւլէյնէն սիւմ գարլամա թաթը վէ շէրպէթ թէպիլէրի վէ թաթըն հօգապը վէ գաւըլքըլար :

Մա մուլաթը մաճէլլիէմիւլտէն պունլունա ալաթիլի մէվքիւլէր, դայէթ կիւլէլ պիր սուրէթիւլ իմալ իսթիլի օլունա, իւլէրինտէ պունլունա կիւլիւլէ, էվրօրա անտար իսթիլի ճիւլստէն օլունադընտա հալտէ, իսթիլիստէ թէպիլ կիւ-միւլէ ալաթիլիստէն հիւլ Քարգը օլունադընտա, ընք շօք գէվաթըն պիւլգաթ մուլա-եաա իսթիլ իսթիլիստէ մէլէրիլէն սապիլ թիւլ օլունադընտան, ինթիլաթըն արգու իսթիլ գէվաթըն իսթիլ անպօլտա, Չարլուի թէպիլիստէ վազը վարաքըն իսթիլ գաթընտա Յովսէփ թիւլաթըն Չիւմէրօլ իւր մուլապիւլ մա-դապընտա միւլաճաաթ լարը լազըմ կլիկի իւր օլունուր :

ՄԱՐՊԱՍԱՅԻ

Յ.ԹՕԼԱՅԵԱՆ

Մաթպամըդտա, էլիսնէյի միւլթիլիք իւր, եանի էրմէնիճէ, թիւլքէ, ճիւլստըգա վէ Բուճա դաղէթա, քիթապ, բիսալէ, տիւլիւն վէ ճէնաղէ պիւլէթիլէրի, գարթ տը վիլիթ, հէր նէվ իւ-նաթ քեաղըլարը վէ սայիրէ զանէթ թէմիլ, վէ միւլթէրիլէրի իսթիլաթ իտէնէք սուրէթտէ միւլթէթիլ վէ էմալիլէն նիսպէթիլէ էճվէն ֆիւնաթիլէ թապ օլունադընտա օլունադընտ, վէ թաղըլարտան մէվքիւլ իսթիլաթտա մաթպամըգա տօղընտան տօղըն եաթօտ պիւլվաթը վուգու պունլունա սիւրաթըլաթըն ազպիր միւլտէթ զարթընտա վէ քէպալիք էճվէնիլէթիլէ իճրա իսթիլի մաճէլլէրինէ թէպիլ իսթիլէնէլի, վէ պու եօլտա սիւրաթըլաթ ինչիւ, բուլսաթըն ընտիլէնիս իսթիլիստէ իսթիլիստէ լազըմ կէլէնիլէրին իսթիլիստէ բուլ-սաթ իսթիլաթըն տաթի մաթպամըգա թապաթ նտան տէրիւլտէ օլունադընտ, մալիւմ ամմէ պունլունա իւլիք, իսթիլէն իւր օլունուր :

ԳԱԹԱՐ ՆՈՒՄԵՐՈՒՆ 132		ԳԱԹԱՐ ՆՈՒՄԵՐՈՒՆ 131	
Վէհէր բազար իրթ. վէ բէնէն. կիւլէ-րի հարէքէթ իտէր :		Վէհէր շարլէնպիւլ վէ ճուլ. իրթ. կիւլէ-րի հարէքէթ իտէր :	
ՄԹԱՍԻՐՆ		ՄԹԱՍԻՐՆ	
Ետիւրէն		Տօղընտա Պուրիսա-Եամպօլու-Թըն-օ-վաեա հարթթ. իտէն թրէն իւր մթէսա. (Սալ վէ ճուլա կիւլէրի)	
Գարաթէյ		Հարթթ. Ագշ. 9 40	
Մուսթաֆա-բաշա		Պուրիսա	
Հարմալը		Հարթթ. Ագշ. 2 40	
Թընթա-Սէմէլի		Չարլէնպիւլ վէ ճուլ. իրթ. կիւլէրի	
Տօղընտա Թընթա-Եամպօլու-Պուրիսա		Թարթիս-Սէմէլի վիսուլ Սապ. 7 20	
Հարթթ. իտէն թրէն իւր միւլթէսաթը		Թընթա Սէմէլի հարթթ. Սապ. 7 5	
(Բազար իրթէսի ճուլա իրթէսի)		Հարմալը	
Թընթա-Սէմէլի հարթթ. Ագշ. 9 15		Մուսթաֆա-բաշա	
Հարթթ. վիսուլ		Հարթթ. Ագշ. 12 06	
(Սալ վէ ճուլա կիւլէրի)		Չարլէնպիւլ տաղըգալար ազլամ սաաթ 6	
Պուրիսա		վէ սապաճ սաաթ 5.59 արաւընտաքի	